

พิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี

นภัทวรรณ สุภาทิพย์

คุณูปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาไทยศึกษา

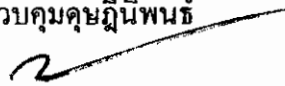
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สิงหาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

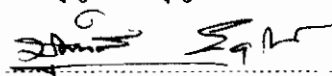
คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณวุฒิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณวุฒิพนธ์ของ นักสวรรณ สุภาทิพย์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.บุญเลิศ ของเพชร)

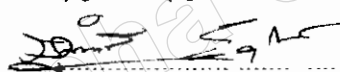
คณะกรรมการสอบคุณวุฒิพนธ์

ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี)

กรรมการ

(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

กรรมการ

(ดร.บุญเลิศ ของเพชร)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ลิ้มถาวรนนท์)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณวุฒิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่ 29 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2557.

กิตติกรรมประกาศ

คุษณินพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการสนับสนุนและการให้คำแนะนำ จากท่าน
รองศาสตราจารย์ ชาริ มณีศรี ดร.บุญรอด บุญเกิด ดร. บุญเลิศ ของเพชร และผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. วิไล ลิ้มถาวรนนท์ ที่ท่านกรุณาอุทิศเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำและเสนอแนะแนวทาง
ต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา ชี้แนะ
และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี

ท้ายสุดนี้ ผู้ศึกษาขอขอบความดีทั้งหมดที่พึงมีพึงได้ในการศึกษาคุษณินพนธ์ฉบับนี้
แด่คณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้โอกาสในการศึกษาและกรุณาแนะนำ
ผู้ศึกษามาโดยตลอดจนสำเร็จไปได้ด้วยดี

นภัสวรรณ สุภาพิทย์

53810267: สาขาวิชา: ไทยศึกษา; ปร.ค. (ไทยศึกษา)

คำสำคัญ: พิธีกรรม/ คนไทยเชื้อสายจีน/ ชลบุรี/ งานศพ

นักสุวรรณ สุภาทิตย์: พิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี (THE RITUALS FOR THE DEAD OF CHINESE-THAI IN CHONBURI) คณะกรรมการควบคุม
คุณฉันทิพนธ์: บุญรอด บุญเกิด, Ph.D., บุญเลิศ ยองเพชร, Ph.D., 240 หน้า. ปี พ.ศ. 2557.

การศึกษาเรื่องพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
คติความเชื่อของคนจีนแต่จีก่อนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษารูปแบบพิธีกรรมศพ
ของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานทาง
วัฒนธรรมในการจัดพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ตลอดจนนำเสนอผลการศึกษา
โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาปรากฏว่า 1) ในระยะแรกของพิธีกรรมศพนั้นชาวจีนนำความเชื่อของลัทธิขงจื้อ
และลัทธิเต๋า มาผสมผสานกัน กล่าวคือ ลัทธิขงจื้อสอนให้บุตรหลานมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ชาวจีน
จึงต้องฝังศพเท่านั้น เนื่องจากการฝังศพสามารถรักษอัฐิและคุณความดีของบรรพบุรุษไว้ที่หน้าฮวงจุ้ย
และมีการเขียนป้ายชื่อไว้กราบไหว้บูชาที่บ้านอีกด้วย ส่วนลัทธิเต๋าสอนในเรื่องธรรมชาติ การหาฮวงจุ้ยจึง
ต้องหาทำเลทางธรรมชาติที่เหมาะสม และสามารถเกื้อกูลให้บุตรหลานมีโชคลาภในอนาคต 2) รูปแบบ
ของพิธีกรรมศพของชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดชลบุรี ได้นำเอาพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ
ของตนมาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย เมื่อมีวัฒนธรรมจีนเข้ามาได้หมายความว่าวัฒนธรรมไทยจะเกิด
การสูญสลายไป เพราะวัฒนธรรมไทยก็มีความเข้มแข็งอยู่พอสมควรในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ ผ่านการ
พัฒนาและการสั่งสมทางวัฒนธรรมมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้วัฒนธรรมจีนในฐานะของผู้ที่เพิ่งเข้ามาใหม่
จำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยให้ได้ 3) ปัจจัยที่ทำให้พิธีกรรมศพของคนจีน
อพยพที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรีเกิดการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย คือ
การแต่งงานและลักษณะของครอบครัว ศาสนาและความเชื่อ การศึกษา อย่างไรก็ตามคนไทยเชื้อสายจีนใน
จังหวัดชลบุรีแม้จะมีการปฏิบัติตามพิธีกรรมคล้ายคลึงกับที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต แต่ความไม่เข้าใจ
ในประเพณีอย่างถ่องแท้ อีกทั้งผลกระทบจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ความเป็นสมัยใหม่ รวมทั้ง
ความไม่เข้าใจในความเป็นจีนเหมือนคนจีนรุ่นเก่า เพราะมีความเป็นไทยเข้ามาผสมผสานมาก ย่อมทำให้
รูปแบบการจัดงานรวมทั้งพิธีกรรมในการปฏิบัติแปรเปลี่ยนไปบ้าง แต่สิ่งที่เหลืออยู่คู่กับความเชื่อของคน
ไทยเชื้อสายจีนก็คือ ผู้ที่เป็นบุตรหลานหวังว่าดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจะไม่ได้ได้รับความลำบากและได้
ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี

53810267: MAJOR: THAI STUDIES; Ph.D. (THAI STUDIES)

KEYWORDS: RITUALS/ CHINESE-THAI/ CHONBURI/ THE DEAD

NAPATSAWAN SUPATIT: THE RITUALS FOR THE DEAD OF CHINESE-THAI IN CHONBURI. ADVISORY COMMITTEE: BOONROD BOONGIRD, Ph.D., BOONLERT YONGPHET, Ph.D., 240 P. 2014.

This research entitled “The Rituals for the Dead of Chinese-Thai in Chon Buri” aims firstly to study the belief of Chaozhou people before immigrating into Chon Buri; secondly, to study the organization of the rituals for the dead of Chinese-Thai in Chon Buri; and thirdly, to investigate the factors of cultural change and integration for holding the rituals for the dead of this group of people. The findings are presented in form of descriptive analysis.

The findings show that so far the rituals have been greatly evolved. 1) At the very beginning, the Chinese integrated Confucian's and Taoist's beliefs into the practice. In Confucianism, gratitude towards ancestor is one of the most important principles and the bodies of the dead ancestors are not allowed to be cremated but buried. This is because names, family names, and contributions of the dead can be inscribed on the gravestones in front of the tombs. Also, a plate inscribed with the name of the dead ancestor is made and brought to the family's house for the descendants to worship. In Taoism, nature is the essence. The location of the tomb must be delicately selected and harmonized with the nature and it must promote the descendants' prosperity in the future, according to the Taoist belief. 2) The rituals pattern of the Chinese had greatly struggled in immigrating into Thailand, their way of living especially belief and rituals have been still preserved. Their belief and rituals have then been integrated into the way of living of Thai people. Similar to other groups of Chinese, the Chinese people settling in Chon Buri have integrated their belief and rituals into Thai culture which results in Thai-Chinese culture. Both Thai and Chinese cultures have been preserved and exist. 3) The reasons which facilitate this integration are marriage, characteristic of family, religion and belief, and education. Although the Chinese-Thai people living in Chon Buri have tried to keep their traditional practice, the rituals are deviated from what they were in the past. This is because of the lack of insight knowledge of custom, the unclearness of being true Chinese, and the influences of modernization and technology. However, what is existing with these Chinese-Thai is the belief that their ancestors' souls are being with them and the descendants do hope that their ancestors' souls are living in peace.

สารบัญ

หน้า	
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ซ
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามของการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
วิธีดำเนินการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
เอกสารเกี่ยวกับจังหวัดชลบุรี.....	12
ประวัติความเป็นมาของคนจีนในจังหวัดชลบุรี	22
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	55
แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อ	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	95
3 คติความเชื่อในพิธีกรรมศพของคนจีนแต่จีก่อนอพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดชลบุรี	101
คติความเชื่อในพิธีกรรมศพ	101
ที่มาของความเชื่อการรับถือวิญญาณบรรพบุรุษ	116
ปรัชญาการบูชาบรรพบุรุษ	130
แนวคิดด้านฮวงจุ้ยสุสาน	133
การไว้ทุกข์เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา	137

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 รูปแบบพิธีกรรมศพในอดีตและปัจจุบันของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี	140
รูปแบบพิธีกรรมศพและความเชื่อเกี่ยวกับความตายในประวัติศาสตร์ของคนจีน	141
รูปแบบพิธีกรรมศพพื้นบ้านในอดีตและคติความเชื่อของคนแต่จิวในประเทศจีน	142
รูปแบบพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี	149
5 การเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานทางวัฒนธรรมพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดชลบุรี	175
ปัจจัยที่ทำให้พิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนมีการเปลี่ยนแปลงและ การผสมผสาน	176
6 สรุปและอภิปรายผล	211
สรุปผลการวิจัย	211
อภิปรายผล	216
ข้อเสนอแนะทั่วไป	228
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	228
บรรณานุกรม	230
ประวัติย่อของผู้วิจัย	240

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 คนไทยเชื้อสายจีนเมื่อเสียชีวิตจะบรรจุศพไว้ในโลงจำปา	154
2 เจ้าหน้าที่นำร่างผู้ตายนอนในโลงจะมัดด้วยกระดาดฟางพร้อมด้วยเครื่องกระดาด	156
3 การแต่งกายของลูกหลานในพิธีกรรมศพ	159
4 ขบวนของลูกหลานข้ามสะพานในพิธีงัด	161
5 ลูกหลานนั่งทำความเคารพศพก่อนนำศพไปฝังที่สุสาน	165
6 ใช้ไม้ไผ่เคาะไล่วิญญาณเร่ร่อนเพื่อไม่ให้มาแย่งเครื่องเซ่นไหว้ของผู้ตาย	165
7 วางโลงศพไว้บนไม้พาดปากหลุมเพื่อรออุทิศยามที่ดีในการฝัง	166
8 เครื่องกระดาดที่จะเผาส่งไปให้ผู้ตาย	167
9 พิธีป้อนข้าว โดยใช้ฝักหั่วของตะเกียบคีบข้าวไปแตะที่ปากของผู้ตาย	168
10 วงดนตรีที่บรรเลงขณะประกอบพิธีงัด	169
11 เจ้าพิธีนำขบวนลูกหลานเดินข้ามสะพานในพิธีงัด	170